આના લેખક છે હથ્નીશ જાની
બુધ્વાથ, 18 મે 2011 06:07

જુની ફલિ□મ 'દેવદાસ' માં □ક સીન હતે. જેમં દેવદાસના પતિનું મૃત□યુ થય છે. દેવદાસ દુખભ્યેલા રહેરે બ્હાર □ટલા પર બેઠો હોય છે. દુથ્થી ખોટું ખોટું રડત લોકો દેવદાસને સાંત□વના આપવા આવે છે. દીલીપકુમથ્ની □કટીંગ છે. હાથ્નો અંગુઠો દેખાડીને રડત લોકોને ઈશાથે કરે છે કે અંદર જઈ મથ કુટું બિ□ આગળ રડો. વાહ! શી □કટીંગ હતી! મથ દીલમં દીલીપકુમથ્ની અદા છવાઈ ગઈ. ત□યારે જ નક□કી કથી નાખ□યું કે મથ બપુજીનું મૃત□યુ થશે ત□યારે દેવદાસની જેમ ગુમ્સુમ બ્નીને દીલીપકુમથ્ની □કટીંગ કથીશ. ત□યારે હું બર વથ્સનો હતે. મથ બપુજીનું મૃત□યુ થ્યું ત□યારે હું સત□તવીસનો હતે. તેમ્ના મૃત□યુ પ□થસંગે નહોતે યાદ આવ□યો દેવદાસ કે નહોતે યાદ આવી દીલીપકુમથ્ની □કટીંગ. બને બઝીને કંઈ રડ□યો છું! નાનાં ભઈ-બ્હેનોને બઝી બઝીને રડ્યો છું! જે શથીથ્ને બઝીને મેટો થ્યો હતે □ શથીથ્ને અગ□ની ચંપવો સહેલો નહોતે. બપનું મૃત□યુ □વું કાથ્ગું હતું કે જીવનમં તેપછીનાં કોઈ પણ મૃત□યુ અસર થઈ નથી.

આપણે ત□યાં છોકથી□ ઘર ઘર રમ્તી હોય ત□યારે ઢીંગલી□ મંથી □ક ઢીંગલીને મ□મી અને □ક ઢીંગલાને પપ□પા બ્નાવશે. ઢીંગલીને નવડાવશે. કપડાં પહેથવશે.ખોટું ખોટું મેક-અપ કથ્શે. જ્યારે ઢીંગલીને □ફસિ મેકલી દેશે ત□યારે તેને ખુથ્શી નીચે કોઈ ખુણામં ખોસી દેશે. મ□મીની સાથે રમ્શે. મ□મીને લઈને પાડોશની ઢીંગલીને ત□યાં મળવા જશે. મથી બ્હેન તેલોતમા તે ગાતે : 'મથ સપાટો, તથે ઢીંગલો મુ□!' આપણાં કુટુંબ્માં પતિનો રોલ પડદા પાછળ રહે છે. મત આંખ સમ્ક□ષ હોય છે. બળકો નાના હોય છે. ત□યારે પપ□પા તેમ્ને મટે મેસ□ટ□થ મ□ન- સુપર મ□ન કે રહસ□ય પુરુષ હોય છે. પથ્તુ જેમ જેમ ઉમ્ર વધે છે તે તે પપ□પા સમ્જાય છે. કવી□ ને ભલે મતમં ભગવાનની સુથ્ત દેખાતી હોય. પથ્તુ કોઈ પતિના 'કાળજા કેથ ટુકડા સમ દીકથી' ને મટે પતિ પ□થ્ભુથી વિશિષ હોય છે.

મથ બપુજીને અમે 'કાકા' કહેત હત. અમ્રું સંયુક□ત કુટુંબ હતું દાદીમને રસોડે વીસ-ત□થીસ મણસોની રસોઈ થતી. દાદાને આઠ દીકથ અને બે દીકથી□ હતી. મેટા કાકાનાં બળકો વિશ□વ□વનાથજાની, થજપીપલાના મેટા જમીનદાર હત અને થજપીપલા નથેશના કારભથી પણ ખરા. મથ બપુજી ઉછથ□યા થજકુમથ્ની જેમ અને જીવ□યા ખેડુતની જેમ. સેંકડો □કર જમીન હતી. જાની પાયગામં ઘોડા હત. ગામ્માં રસ□ત□ બંધાય તે પહેલાં આજુબજુના ગામેને મટે 'જાની બ્સ સથ□વીસ' ચલુ કથી હતી. ગામ્માં અનાજ દળવાની પહેલી ઈલેકટ□થીક ઘંટી નખાવી. ગામ્માં પ□થ્થમ મુંગું 'ઠેઠથ' (થીયેટથ) લાવ□યા. □મ કહેવાય કે દાદા શ□-બીઝનેસમં હત. કોઈ દીકથે □કટર ન બ્ન□યો; પણ બ્ધ ફીલ□મે જોત થઈ ગયા! પથીણામે દાદાનો કોઈ દીકથે ભણ□યો નહીં. બ્ધ જમીનદાર થ્યા! આઝાદી પછી □ વાતે પથીકથા□ બ્ની ગઈ.

દાદાનું કુટુંબ ગાંધીજીની ચળવળથી અલીપ□ત હતું દાદાનો કોઈ દીકથે ગામ્માં સવારે નીકળતી પ□થભાતફેથીમં ગયો નથી કે કોઈ□ ખાદી પહેથી નથી.'અહીંસા □ટલે બયલા□નું કામ' □મ તે□ મનત. ઘથ્માં મથ બપુજી સૌથી નાના હત, □ટલે મેટ□થીક થ્યા. □મ્ને ગાંધીજી અને સથ્દાથ્માં વિશ□વ□વાસ હતે. આઝાદી આવશે અને જમીનદાથી જતી રહેશે □નો ખ□યાલ હતે. તેથી પોતના ભગની ખેતી જાતે, ચકથેની મ્દદથી કથ્ત. હું નાનો હતે અને મથે સ□કુલમં કોઈ ફોથ□મ ભથ્વાનું હોય અને 'પતિનો ધંધે' લખવાનો હોય ત□યારે મથે બ 'જમીનદાર' લખવાનો આગ□થહ થખતે. અને મથ કાકા કહે કે, "લખ, 'ખેડુત' ... હું નહીં ; મથે બપ જમીનદાર હતે."

આપણા સમજમં ખેડુત જીવવા મટે પુષ□કળ કામ કરે છે. મથ કાકા ઘણી વખત અમથ ખેતીવાળા ગામ ભીલવસીથી થકીને આવત અને □થ્ડામં દાદથ્ને અઢેલીને બેસી જત ત□યારે મથ તથ્ફ જોઈ બેલત,"તરે તે ખેતીમં પડવાનું જ નથી. આ અભણનો ધંધે છે." મથ ભઈ હેમેંતબે. □સ. સી., ભણીને વથ્સો ખેતી કથવી. આજે અમે ત□થણે ભઈ□ અમેથીકામં છી□. દાદાના મૃત□યુ બદ દેવું ભથ્વાની જવાબ્દાથી □મણે લીધી અને □કલે હાથે દેવું ભથ□યું. ન ભથ□યું હોત તે ચલત ફક્ત દાદાવાં વચ્નનો જ સવાલ હતે. આ બપે બેધ્પાઠનાં પ□થ્વચ્નો આપ□યા વિના ઘણું શીખવાડ્યું છે. અને આથી જ □મ્ના મૃત□યુ બદ કોઈ પણ પુથવા વિના, અમે લોકોનાં લેણાં નાણાં ચુકવ□યાં છે.

મથ કાકા ક□થકિટ સથ્સ રમ્ત. ડાબેલી બેલર હત. થજપીપળા સ□ટેટની ટીમ્માં ક□થકિટ રમ્ત. હ□કીની ટીમ્માં પણ ખરા. □ક જમનામં મ્હાથજાની ટીમ્ને સુધ્રાભઈ વિના ચલે જ નહીં. તેથી 'થેયલ ફેમેલી'ના નબેથ□ની અવરજવર અમરે ત□યાં રહેતી. તે સ□પોથ□ટસ□ મ□ન હત. તે 'થ□યલ ઈંગ□લીશ' મ્હેમનો જોડે 'પોલો' પણ રમ્ત. સાંજે સ□કુલેથી આવી અને ઘથ્માં, હું કોઈ ન□વેલ કે મ□ગેઝીન વાંચવા બેસું અને □ જો જુ□, તે હાથ્માંથી ચેપડી ખેંચી લે અને કહે,"બ્હાર રમ્વા જા. અને ન રમ્વું હોય તે નદીકિનારે ખુલ□લી હવામં ફથ્વા જા." □મ્ને ફલિ□મે જોવાનો શોખ હતે. અમે બ્ન□ને મતિ□થે જેવા હત. સાયગલ રડે કે રફી? મૈનાકુમથી કે દેવકાથણી? વગેરે વિષયો પર □મ્ની સાથે ચથ□ચ થતી રહેતી. તે જમનામં રેડીયો સીલોન પર સવારે ૭-૫૫ વાગ□યે સાયગલનું ગીત વાગે. તે સાંભળ□યા વિના □મ્નો દિવસ ન ઉગે. આજે પણ

આના લેખક છે હર્ષીશ જાની
બુધવાર, 18 મે 2011 06:07

સાયગલનું ગીતસાંભળું છું તે આંખો ભીની થય રે. અમે ધર□મથી મંડીને ગામના કોઈ પ□રેમ-પ□રકરણની પણ ચર□ચ કરત. "કાકા, હનીમૂન □ટલે શું?" ,"પરણેલાંને જ કેમ છોકરું થય છે?" જેવા મરા બધ સવાલોના જવાબ મને, અકળાયા વિના સમજાવત. □મનો □ક મઝાનો જવાબ □ હતે કે :"તરં લગ□ન થવા દે, પછી સમજાવીશ."

મરી બ ખુબ ધર□મિક હતે. મરા કાકા□ મંદીરેના ધક□કા નથી ખાધ. પરંતુવાસ□ત્વમં તે □ સાધુહત. ખાનગીમં ગરીબેને ઘણાં દાન કરતં. મરા દ□વાર ગરીબેને કપડાં પણ પહોંચડ્યાં છે. જ□યારે મરી બ, જાડા પુજારી□ને જમડવામંથી ઉંચી નહોતે આવતે ! મરા કાકા, બના દરેક આમં□ત્રિતબ□રહ□મણને ખુબ મન આપત. અને જમડત. □ક વખતે, દર ૧૮ વર્ષે આવતે, નર□મદા કિનારે આવેલા ભડભુતની જાત□ર મરી બ કરી આવી અને પછી અમને બન□ પણ ઉશ□કેર□યા કે, 'હવે ૧૮ વર્ષે આ જાત□ર આવશે. મટે જાવો, પુણ□ય મેળવી લો.' ત□યારે હું ૧૫ વર્ષનો હતે. અમે ગયા ભરૂચ. ત□યાં બસની લાઈનમં હજારે ભક□તે હત. અમે રહ□યા 'ના-ભક□તં ! કલાકો ઊભ રહેવાનો વિચાર સુધ□ધં અમને ન આવે. □ટલે બસની લાઈન છોડી, અમે જઈને 'સુવર□ણ સુંદરી' ફિલ□મની લાઈનમં ઉભ રહ□યા. બીજે દિવસે ઘરે જઈ બને 'રિપોર□ટ' આપ□યો કે 'સુવર□ણ સુંદરી' ના દર□શન કર□યા. તે બને ર્યું કે, 'હશે કોઈ દેવી. બીજી વખતેહું પણ દર□શન કરીશ.' હવે, આ બપ યાદ આવે જ ને! આવી તે કેટલીય વાતે છે. મરી બ અને કાકા બન□ને જુદા જ વિચાર-સ□વભવના ; તેબન□ને મે કદી ઉંચ અવાજે બેલત નથી સાંભળ□યા. કાકા□ કદી રસોડામં મુરું નથી મર□યું અને બ□ કોઈ ખેતરમં પગ નથી મૂક□યો. કાકા ઉત□તર હત; તે બ દક□ષિણ હતે. પરંતુબધ ઉત□તર દક□ષિણ પાસે હત. અમે ખોટા કંપાસની જેમ દક□ષિણ તરફ ટાંકીને ઉભ રહેત. જેમ જેમ મેટા થયા તેમ તેમ ઉત□તર મટે ઉત□તર તરફ વળવા લાગ□યા. અમે ત□રણ ભઈ□ અને ત□રણ બહેનો હત. મરા કાકા ૫૪ વર્ષની ઉંમરે ગુજરી ગયા. □ટલે નાના ત□રણ ભઈ-બહેન રણજીત, વર□ષા, જૈમિનીને □મની બહુ વાતે યાદ નહિ. તેમના પતિ મરી મત બની. મરારી નાની તેલોત□તમાને હું જ□યારે પણ હેરાન કરતે ત□યારે તેકાકા પાસે દોડી જતે. □ જ વખતેતેમરા પર ખરેખર ગુસ□સો રત. □મને દીકરી□ ખૂબ વહાલી. મરી પત□ની હંસા પરણીને આવી ત□યારે શરૂઆતમં મરે□ઢતે હતે. ત□યારે તેમણે તેને સમજાવી હતે કે, દીકરી બપની આગળ મરેન □ઢે.

1960મં મરી પહેલી વાર□ત ચંદની મં છપાઈ. હું ત□યારે અઢાર વર્ષનો હતે. હું ખુશ. વાર□ત વાંચી કે ન વાંચી, ગામ આખું ખુશ! વધાઈ આપવા આવનાર□ને મરી બ ચ પીવડાવતે. રતેબધું પતે ગયા પછી મરા કાકા□ મને પુછ□યું કે, લેખકનું નામ હર્ષીશ જાની જ કેમ? હર્ષીશ સુધમલાલ જાની □મ કેમ ન લખાવ□યું? મેં કહ□યું કે, લેખકનાં નામ બે શબ□દોનાં જ હોય-પન□નાલાલ પટેલ, ચન□દ□રકાંત બક□ષી વગેરે વગેરે.. તે □ બેલ□યા કે, તે પછી રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ, નરસીહરાવ ભેળનાથદીવેટીયા તે લખાય છે! તે મેં ચતુરાઈથી કહી દીધું કે, સાક□ષરનાં નામ ત□રણ શબ□દના હોય અને લેખકનાં બે શબ□દના. વાતત□યાંથી તે અટકી; પરંતુમરા દીલમં ચેંટી ગઈ હતે. વર્ષો પછી જ□યારે મરે પ□રથમ વાર□ત સંગ□રહ બહાર પડ□યો (સને : 2003, પ□રકાશક રંગદ□વાર પ□રકાશન, 15-યુનીવર□સીટી પ□લાઝા, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-380009) ત□યારે મેં, તેનું નામ સુધમ –મરા બપુજીના નામ પરથી રાખ□યું. પેલી ચેટ દીલમંથી નીકળી, પુસ□તકના કવર પર ચેંટી ગઈ.

મરા કાકાની કીડની બગડી ગઈ હતે. ત□યારે ડાયાલીસીસ જેવો શબ□દેય નહોતે સાંભળ□યો. તે□ હોસ□પીટલમં હત. ધીમે ધીમે ઝેર ચડતુંહતું. મ્રત□યુ નક□કી હતું. તેમને ઝાડા-પેશાબની તકલીફ હતે. અઠવાડીયારી શરીરમંથી મળ નહોતે નીકળ□યો. અને પેટના દર□દરી પીડાત હત. હું અને બ હોસ□પીટલમં હતં. □ક સવારે બ કહે. ચલો, હું તમારી સાથેજાજરૂમં આવું છું. અને બ□ તેમના શરીરમંથી મળ કાઢ□યો. બન□ને બહાર આવ□યા. કાકાનું પેટ હળવું રયું. તેમના સુઈ ગયા પછી મરી બ મને બઝીને રડી અને બેલી કે, અંદર તરા કાકા કહે છે કે આવો પ□રેમ અને ચકરી કોણ કરે? મને આવત જનમમં પણ તુંજ પછી મળજે.

આજે આટલા વર્ષ પછી પણ બધુંયાદ કરું છું તે લાગે છે કે આ મબપ બીજા સાતજનમ મળે તે મેક□ષનો મેહ પણ ન રાખુ.

મત ધરતી, પતિ આકાશ, બન□ને વચ□ચે સુરીલો પ□રસ;
મત હવા, પતિ શ□વાસ, બ□રહ□મંડનો આ સર□જન-રસ.
{jcomments on}